

PS

PERUS-*Naiset*
SUOMALAINEN

**MARIA
LOHELA
ON ENNAKKO-
LUULOTON
PUHEMIES**

**Harrastukset
maksavat
liikaa**

**Puoluesihteeri
Riikka Slunga-Poutsalo:**

*Kurhelan
perheen
huostaan-
otoista iso
lasku*

**Moni riita
ratkeaa
sovittelulla**

Olen oppinut toimimaan poikaporukassa

**Lapsen vieraannuttaminen
estettävä lakimuutoksella**

Kristiina
Ovaskainen
Toimituspäällikkö

PÄÄKIRJOITUS

Vahvoja naisia

Sanotaan, että jokaisen menestyvän miehen takana on nainen. Tämä pitää paikkansa – myös toispäin. Perussuomalaisten puoluesihteerin **Riikka Slunga-Poutsalo** myöntää, että kotityöt ovat jääneet eduskuntavaali- ja hallitusneuvottelukiireiden vuoksi aviomiehen harteille. Puoluesihteerin hehkuttaa lehtemme haastattelussa perheeltään saamaansa tukea ja ymmärrystä. Slunga-Poutsalo ja eduskunnan puhemies **Maria Lohela** ovat hienoja esimerkkejä vahvoista naisista. Toinen luotsasi perussuomalaiset vaalimenestykseen ja hallitukseen ja toisesta tuli eduskunnan historian kolmanneksi nuorin puhemies. Voimia on vaatinut myös helsinkiläisen **Arja Sihvosen** taistelu masennusta vastaan. Itsemurhayrityksistä selvinnyt nainen kuntoutuu vähitellen mielenterveyshoidon ja hevosharrastuksen ansiosta. Kansanedustaja **Juho Eerola** teki lakialoitteen lapsen vieraannuttamisen kieltämiseksi. Aloite on vielä vaiheessa, mutta hallitusohjelmassa luvataan turvata lapsen etu ja oikeus sekä isään että äitiin. Lupaus antaa toivoa itäsuomalaiselle **Mikolle**, jonka ex-puoliso tekee kaikkensa hankaloitukseksi parin lapsen suhdetta omaan isään. Palaamme myös **Kurhelan** perheen arkeen, josta kerroimme Perussuomalainen-lehdessä (2/14). Perheen kymmenestä lapsesta kolme oli otettu huostaan ja loput asuivat kotona. Perheen isä oli julkaissut netissä kohuvideon kaksospoikiensa noutamisesta. Nyt perheen 16-vuotias tytär on palautettu kotiin, mutta 10-vuotiaat kaksosveljekset ovat yhä sijaisperheessä. Kurhelan perheen hajottaminen on jo tässä vaiheessa maksanut Oulun veronmaksajille satojatuhansia euroja. Ja lisää on luvassa, mikäli pojat pidetään huostaan otettuina täysi-ikäisyyteen saakka. Lasten huostaanotot ovat nostaneet kustannukset kymmenkertaisiksi verrattuna lastensuojelun avopalveluihin. Kurhelan pojistakin saatetaan langeta yhteiskunnalle jopa miljoonalasku. Moni kysyy, onko tässä mitään järkeä? Huostaanotossa tulisi huomioida tarkasti suhteellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusperiaate. Huostaanoton pitäisi olla viime-sijainen vaihtoehto, johon voidaan ryhtyä vain, jos avuhoollon toimenpiteet ovat riittämättömiä ja jos huostaanotto on lapsen edun mukaista.

Lämmintä kesää toivottaen,

Kristiina

PS. Ethän ota kesäkissaa. Eläinjuttumme kertoo niistä tuhansista kissoista, jotka hylätään joka vuosi luonnon armoille.

Perussuomalainen Naiset

Vastaava päätoimittaja Matias Turkkilä
Toimituspäällikkö Kristiina Ovaskainen
Taitto Mojo man Oy / Jorma Remsu
Julkaisija Perussuomalaiset – Sannfinländarna rp
Toimitus Perussuomalainen,
Yrjönkatu 8-10 B 25, 00120 Helsinki
Puh: 020 7430 800,
toimitus@perussuomalaiset.fi

SISÄLTÖ

4

PERUSSUOMALAISTEN puoluesihteerin **Riikka Slunga-Poutsalo** johtaa puoluetta kuin omaa perhettä. Puoluesihteerin uskoo, että rakentavasti keskustelemalla ja oikealla asenteella selviää kiperimmistäkin haasteista.

EDUSKUNNAN vastavalitun puhemiehen **Maria Lohelan** mielestä eduskunnan täysistuntosalin pohdiskeltujen, perusteltujen ja spontaanienkin sanojen ilmaisukenttä, jossa ei ole väärää mielipiteitä.

12

VANHEMPIEN erottua riidat lapsen huoltamisesta voivat kärjistyä tilanteeksi, jossa lapselta riistetään oikeus toiseen vanhempaansa.

18

ELÄMÄNTAPAREMONTTI voi laihduttaa jopa vahingossa. Näin pääsi käymään **Tytti Kuusiolle**, joka huomasi vasta vaateliikkeen pukukopissa pudottaneensa 20 kiloa.

24

KURHELAN perheen huostaanottotaistelu jatkuu. Nyt puhutaan siitä, mitä perheen 10-vuotiaiden kaksospoikien sijoittaminen sijaiskotiin maksaa oululaisille veronmaksajille.

MÄNTYLÄSTÄ PERUSSUOMALAISTEN ENSIMMÄINEN NAISMINISTERI

Sosiaali- ja terveysministeriksi valittu **Hanna Mäntylä** on aloittanut haasteellisen tehtävänsä hyvillä mielin.

– Ministerin tehtävät ovat lähteneet oikein mukavasti käyntiin ja minulla on hyvät fiilikset. Osasin varautua siihen, että vastaan tulee paljon uusia omaksuttavia asioita ja opiskeltavaa, Mäntylä kertoo.

Mäntylä kehuu sosiaali- ja terveysministeriön henkilökuntaa, jolta hän on saanut hyvän vastaanoton ja paljon apua. Ensimmäiseksi Mäntylä perehtyy työhönsä ja työlistasta täyttyy hallitusohjelman mukaisilla asioilla, joita hiotaan kesän aikana.

– Se on selvä asia, että säästöt eivät ole miellyttäviä. Mikäli haluamme saada hyvinvointiyhteiskunnan säilymään edes jonkinlaisessa kuosissa, meidän on tehtävä uudistuksia ja säästettävä rakenteellisten muutosten kautta.

Torniossa asuva Mäntylä on perussuomalaisten toinen varapuheenjohtaja, toisen kauden kansanedustaja ja ministeri. Koulutukseltaan Mäntylä on perushoitaja ja ammatiltaan erityisnuorisotyöntekijä.

HUHTASAARESTA VUODEN NAISÄÄNI

Tuore kansanedustaja **Laura Huhtasaari** on todellinen äänikuningatar useammalla tavalla. Paitsi että Huhtasaari keräsi vaaleissa mahtavan 9 254 äänen potin, Suomen Puhepisto palkitsi porilaiskansanedustajan Vuoden naisääni -tittelillä.

– Opettajana ja kansanedustajana koen, että puheella, äänellä sekä äänensävyillä ja -painotuksilla on merkittävä vaikutus siihen, miten kuulija ottaa sanoman vastaan. Yhteiskunnassamme ei ole mielestäni riittävästi kiinnitetty huomiota näihin asioihin, Huhtasaari pohtii.

Huhtasaari ei itse aktiivisesti ole mitenkään harjoitellut tai hoitanut ääntään, vaan selkeä ja miellyttävä ääni on hioutunut ikään kuin ammattitaitona.

– Puhetyöläisenä ääneni on kehittynyt koko ajan työn ohessa alitajuisesti, mutta vasta nyt, kun tällaisen tunnuksen sain, aloin pohtia pitäisikö ääntäni jotenkin hoitaa, ja miten sitä voisi hoitaa. Asia on nyt hyvä nostaa tietoisuuteen, itselle ja muille.

Perussanottua

”HALLITUS on ollut pystyssä viisi päivää ja se on saanut jo kaikki asiat pieleen; alkää nyt uskoko sitä itsekkään! Teiltä puuttui vaaleissa kannatus ja yhteistyökyky. Siksi te olette oppositiossa.”
Timo Soini

”TYÖLLISYYDEN hoitoon menee nyt 5,5 miljardia euroa vuodessa. Siitä vain 10 prosenttia käytetään aktiiviseen työllistämiseen. Sen pitää muuttua! Työn pitää kannattaa aina – vaikka yhtenä päivänä viikossa.”
Jari Lindström

”KANSANEDUSTAJAT ovat paljon vartijoina. Ottakaamme työ vakavasti ja olkaamme sen arvoisia.”
Maria Lohela

”AFRIKAN ja Lähi-idän maat ovat itse sössineet asiansa lähtömaissa. Se ei ole millään tavalla Suomen vika tai meidän vastuullamme. Me voimme ottaa ihmisiä vastaan, jos me haluamme.”
Juho Eerola

”TOIVON, että olen hyvän yhteishengen rakentaja ja luottohenkilö. Minulle on ollut luontaisesti ominaista lapsesta saakka olla oikeudenmukainen ja rehti.”
Kike Elomaa

”PELKÄ arvostelu ja kauhistelu eivät tulevalle vaalikaudella auta ketään, ei ainuttakaan suomalaista, mutta hyvien vaihtoehtojen esittäminen voi auttaa paljonkin.”
Sampo Terho

Tiesitkö, että...

TUORE sosiaali- ja terveysministeri **Hanna Mäntylä** sai Lapin piirissä enemmän ääniä kuin keskustan **Paavo Väyrynen**. Mäntylä keräsi 8 065 ja Väyrynen 6 897 ääntä.

EDUSKUNNASSA istuu 85 naista ja 115 miestä. Perussuomalaisten 38 kansanedustajasta 12 on naisia.

"Politiikkaan kuuluu myös pettymyksiä."

Aina ei saa kaikkia asioita läpi."

Puoluesihteerillä monta
rautaa tulessa

Perhe pitää jalat tukevasti maassa

Perussuomalaisten puoluesihteerin **Riikka Slunga-Poutsalo** on pitkää aikaa itselleen harvinaisessa paikassa eräänä toukokuun perjantaina - hänet nimittäin tavoittaa omasta kodistaan Lohjalta.

Eduskuntavaalit ja hallitusneuvottelut ovat pitäneet puoluesihteerin erittäin kiireisenä.

- Pyykkivuori on päässyt kasvamaan vaa-

lirumban ja hallitusneuvottelujen aikana katastrofaalisen suureksi. Kotityöt eivät välttämättä suju talon miesväeltä yhtä kätevästi kuin minulta, vaikka perhe tukee minua hienosti vaikeissa asioissa ja ymmärtää pitkät työpäivät, Slunga-Poutsalo kertoo.

Rakentavasti keskustellen

Lapsuutensa Torniossa viettänyt Slunga-Poutsalo luotsaa puoluetta opeilla, joita on

kertynyt kuusilapsisen perheen äitinä.

- Kun minut valittiin puoluesihteeriksi, vertasin puoluetta teini-ikäiseen poikaan, joka on kasvaa hujahtanut pituutta niin, että kolhii itseään pöydän kulmiin. Olen saanut oppia miten poikaporukan kanssa toimitaan, Slunga-Poutsalo naurahtaa ja jatkaa:

- Joku ihmettelee, voiko puoluetta luotsata perheopein. Minä olen sitä mieltä, että kyllä voi. Kun siihen lisätään vielä maalaisjärkeä, selviää melkein mistä vaan, sanoo jatkokautta hakeva perussuomalaisten puoluesihteerin Riikka Slunga-Poutsalo.

- Pyykkivuori on päässyt kasvamaan vaalirumban ja hallitusneuvottelujen aikana katastrofaalisen suureksi, puoluesihteerin myöntää.

>>

"Olen päässyt vasta alkuun"

"Gallupit heittelivät, mutta se vain sai meidän koko kentän väen sisuuntu-
maan."

– Elokuun puoluekokouksen jälkeen täytyy laittaa iso vaihde päälle, puoluesihteerin painottaa.

»

– Jostakin saattaa kuulostaa kornilta, voiko puoluetta luotsata perheopein. Minä olen sitä mieltä, että kyllä voi. Perhe pitää jalat tukevasti maassa. Kun siihen lisätään vielä maalaisjärkeä, niin ei hätkähdä helposti, vaikka millaisia asioita tulisi vastaan.

Kaksi vuotta sitten puoluesihteeriksi valittu Slunga-Poutsalo pitää tärkeänä, että asioita hoidetaan rakentavalla tavalla.

– Puhumalla, tietoa lisäämällä ja rakentavalla ratkaisutavalla selviää vaikeistakin asioista. On tärkeää, että perussuomalaisessa perheessä jokainen kokee pystyvänsä toimimaan turvassa ja tekemään omaa politiikkaa. Kuitenkin siten, että yhteisöllisyys säilyy ja sitä olen pitänyt isona seikkana. On niitäkin asioita, jotka eivät käy. Silloin pitää olla rohkeutta puuttua niihin.

Kenttä on tärkein

Slunga-Poutsalo on kiertänyt ja tavannut puolueen kenttäväkeä eri puolilla Suomea. Hän kysyy, muistaako kukaan millaisia ongelmia tapaamisissa käsiteltiin kaksi vuotta sitten.

– Tuolloin saattoi olla toiveena paremman näköinen liittymislomake ja jäsenkortti. Nyt nämäkin asiat on korjattu. Puolue on mennyt paljon eteenpäin, mutta se ei tarkoita etteikö meillä olisi mitään jatkokehittävää.

Puoluesihteerin ei voi mielestään tarpeeksi korostaa kentän merkitystä puolueelle.

– Kenttä on kaiken avain ja tärkein asia sekä meidän perussuomalaisten vahvuus. Olemme täysin erilainen puolue kuin muut puolueet

– Jostakin saattaa kuulostaa kornilta, voiko puoluetta luotsata perheopein. Minä olen sitä mieltä, että kyllä voi. Perhe pitää jalat tukevasti maassa. Kun siihen lisätään vielä maalaisjärkeä, niin ei hätkähdä helposti, vaikka millaisia asioita tulisi vastaan.

Kotiläksyt tehty hyvin

Kevään eduskuntavaalien tulokseen Slunga-Poutsalo ei voi olla muuta kuin tyytyväinen.

– Vaalityö oli iso urakka, jossa onnistuttiin hyvin mahtavan porukan ansiosta. Pystyimme esimerkiksi tekemään vaalien tv-mainoksen omana tuotantona. Gallupit heittelivät, mutta se vain sai meidän koko kentän väen sisuuntu-

Juha Sipilän (kesk.) johtamissa hallitusneuvotteluissa perussuomalaiset yllättivät ennakkoluuloiset.

– Hallitusneuvotteluissa teimme ympärivuorokautisia työpäiviä koko neuvottelukaarti. Yllätimme muiden puolueiden neuvottelijat ammattitaitoisella asiantuntijuudella eli kotiläksyt oli hyvin tehty. Neuvottelu on kuitenkin aina kompromissi ja yksikään puolue ei saa asioitaan sellaiseen hallitusohjelmaan, Slunga-Poutsalo muistuttaa.

"Työt ovat kesken"

Slunga-Poutsalolla on useita luottamustehtäviä. Kotipaikkakunnallaan Lohjalla hän toimii esimerkiksi kau-

KUKA?

Nimi: Riikka Slunga-Poutsalo
Syntymäaika: 1971 Tornio
Kotipaikka: Lohja

Ammatti: puoluesihteerin, yrittäjä
Perhe: naimisissa, perheessä kuusi lasta
Luottamustehtävät: puoluesihteerin 2013-, Lohjan kaupunginhallituksen varapuheenjohtaja kaudella 2013-, HUS hallituksen vpj 2013-, Lohjan Yrittäjät, hallituksen jäsen 2011-, Lohjan kaupunginvaltuusto 2009-, VR-Yhtymän hallintoneuvoston jäsen 2014-, Nummentautaan Asukasyhdistys, hallituksen jäsen 2009-.

– Perhe tukee minua hienosti vaikeissa asioissa ja ymmärtää pitkät työpäivät, Slunga-Poutsalo antaa kiitosta vierellään aviomies Timo Poutsalo.

puinginhallituksen varapuheenjohtana sekä kuuluu Lohjan Yrittäjien hallitukseen.

– Halusin lähteä mukaan kunnallispolitiikkaan ja nimenomaan opetuslautakuntaan vaikuttamaan koulunkäyntiin ja erityisesti erityisopetukseen. Tykästyin puolueen puolueohjelmassa siihen, että ihmiselle halutaan antaa oma vastuu toiminnastaan ja yhteiskunnan ei tarvitse hoitaa kaikkia asioita.

Perussuomalaisten 20-vuotispuoluekokous järjestetään Turussa elokuussa. Slunga-Poutsalo kertoo hakevansa jatkoa puoluesihteerin 2-vuotiskaudelle.

– Työt ovat kesken ja olen päässyt vasta alkuun. Koko puolueen rooli on muuttunut, sillä olemme 20-vuotias ja hallituspuolue. Jäsenmääräkin on kasvanut huomattavasti. Puolueella on yli kymmenen tuhatta jäsentä, joista naisia on neljännes.

Kesällä Slunga-Poutsalo meinaa hengähtää ja kerätä voimia, koska edessä on isoja haasteita.

– Elokuun puoluekokouksen jälkeen täytyy laittaa iso vaihde päälle. Me ryhdytään kouluttamaan jäsenistöä, edessä on isoja sääntömuutoksia ja vuoden 2017 kunnallisvaalien kampanjointi alkaa. Siellä on kovat tavoitteet, jos halutaan olla Suomen suurin puolue. Se asettaa puolueelle haasteita ja työtä.

Perussuomalaisilla menee hyvin

Kunnallisvaaleihin ehdokkaaksi lähtevä puoluesihteerin neuvoo pohtimaan omaa sitoutumistaan.

– Kannattaa miettiä, että sitoutuuko tekemään tämän porukan kanssa parempaa Suomea. Lisäksi on tärkeää, että piirien ja yhdistysten puheenjohtajat tekevät kokonaisvaltaisesti työtä koko liikkeen eteen. Täytyy myös muistaa ja varautua siihen, että politiikkaan kuuluu myös pettymyksiä. Aina ei saa kaikkia asioita läpi.

Perussuomalaisilla menee Slunga-Poutsalon mielestä hyvin ja tulevaisuus näyttää valoisalta.

– Tulevaisuus näyttää hyvältä. 20 vuotta sitten neljä miestä istui Saarijärvellä saunassa perustamassa puoluetta. Nyt meillä on neljä ministeriä hallituksessa. Se on käsittämätön saavutus. Me olemme tulleet jäädäksemme Suomen poliittiselle kentälle.

TEKSTI MIKA RINNE
KUVAT MATTI MATIKAINEN

Eduskunnan nuorimpiin puhemiehiin kuuluva
Maria Lohela:

Asenne ratkaisee tehtävässä

Eduskunnan puhemieheksi valittu Maria Lohela toivoo kansanedustajilta vakavaa suhtautumista työhönsä. Hän itse suhtautuu kunnioittavasti kansanedustuslaitokseen ja demokratiaan.

Minun mielestäni kansanedustuslaitos on kärsinyt hienois-
ta arvovaltatappiota ja viih-
teellistynyt viime vuosina.
Toivon, että kansanedusta-
jat suhtautuisivat työsken-
telyyn vakavammin. Aioin huolehtia siitä,
että kansanedustajien vaikutusmahdollisuu-
det turvataan ja toivon, että täällä käytäisiin
korkeatasoista yhteiskunnallista keskustelua
ja muunlainen touhuaminen voisi jäädä vä-
hemmälle, sanoo eduskunnan puhemies **Ma-
ria Lohela**.

Lohela on perussuomalaisten toisen kau-
den kansanedustaja Varsinais-Suomen vaa-
lipiiristä. Puhemiehenä hänen tehtävänsä
poikkeaa muista kansanedustajista siten, et-
tei hän osallistu istunnoissa käytävään kes-
kusteluun tai äänestyksiin. Puhemies pysyt-
telee päivänpolitiikan ulkopuolella.

– Puhemies edustaa instituutiota, edus-
kuntaa ja Suomea, ei yksittäistä puoluetta
tai muita ryhmittymiä. Tämä muutos oli tie-
tenkin alusta lähtien selvä asia ja haluan pu-
hemiehenä vaalia arvokasta perinnettä, jon-
ka mukaan olen instituution, kansanvallan ja
demokratian puolestapuhuja, Lohela sanoo.

Erilainen valinta

Valtakunnan poliittisessa hierarkiassa
eduskunnan puhemies on toinen heti tasaval-
lan presidentin jälkeen. Puhemiehen tehtä-
vään liitetään miehisiä perinteitä ja monen-

laisia odotuksia. Tehtävää hoitaneet henkilöt
ovat edustaneet tietynlaista kokemusta, pit-
käaikaista uraa politiikassa tai muuten olleet
yhteiskunnallisena vaikuttajana.

– Siihen rinnastettuna valintani on ehkä
erilainen. Mielestäni olennainen asia on se
asenne, jolla tähän tehtävään ryhtyy ja kuin-
ka sitä hoitaa, Lohela toteaa.

Lohela on **Riitta Uosukaisen** (kok.) jälkeen
toinen nainen puhemiehen tehtävässä. **An-
neli Jäätteenmäki** (kesk.) oli puhemiehe-
nä lyhyen aikaa toimiessaan hallitustunnus-
telijana.

Välihuutelut kuuluvat salikeskusteluun

Puhemiehenä Lohela istuu salin edessä
korkeimmalla korokkeella, jolta hän johtaa
puhetta eduskunnan täysistunnoissa.

– Haluan erityisesti huolehtia siitä, että
kansanedustajat kokevat tulevansa tasapuoli-
sesti ja reilusti kohdelluksi. Heille kuuluu yh-
denvertaiset mahdollisuudet saada ääntään
kuuluviin ja osallistua keskusteluun.

Kansanedustajien välihuutelut kuuluvat
Lohelan mukaan istuntojen henkeen, kunhan
huutelut pysyvät asiallisena.

– Välihuutelut kuuluvat salikeskusteluun,
ne tuovat väriä sekä spontaaniutta työsken-
telyyn ja näin täytyy olla jatkossakin. Huu-
telijalla on kuitenkin suuri vastuu siinä, että
huutelut ovat napakoita ja osuvia. Toivotta-
vasti edustajat itse osaavat arvioida sitä, että

välihuutelu pysyy arvokkaana ja hyvien tapo-
jen mukaisena, Lohela muistuttaa.

Kokemusta kansainvälisistä tehtävistä

Ensimmäiset viikot puhemiehenä ovat ol-
leet Lohelan mukaan kiireisiä, sillä hänellä
on ollut paljon erilaisia kokouksia ja ihmisten
tapaamisia. Hän edustaa Suomea myös kan-
sainvälisissä yhteyksissä.

– Maakuvaan liittyviä tehtäviä ja sen edus-
tamista tulee olemaan enenevissä määrin,
eikä tämä ole minulle ongelma, päinvastoin.
Minulla on kokemusta kansainvälisistä tehtä-
vistä, joten odotan innolla ja mielenkiinnolla
näitä tapaamisia ja vierailuja.

Lohela on syntynyt Nivalassa vuonna 1978.
Koulutukseltaan hän on humanististen tie-
teiden kandidaatti. Hän asuu aviomiehensä
kanssa Turussa.

Lohela valittiin eduskuntaan ensimmäisen
kerran vuoden 2011 vaaleissa. Viime kaudel-
la hän oli ulkoasiainvaliokunnan jäsen ja Par-
lamenttienvälisen liiton (IPU) Suomen joh-
tokunnan puheenjohtaja. Vuodesta 2014 hän
toimi myös perussuomalaisten eduskunta-
ryhmän varapuheenjohtajana.

37-vuotias Lohela on eduskunnan historian
kolmanneksi nuorin puhemies.

TEKSTI MIKA RINNE
KUVAT MATTI MATIKAINEN JA
PS ARKISTO

”Puhemies edustaa
instituutiota,
eduskuntaa ja Suomea,
ei yksittäistä
puoluetta tai muita
ryhmittymiä.”

KUKA?

Nimi: Maria Lohela
Syntymäaika: 1978 Nivala
Kotipaikka: Turku

Ammatti: Projektipäällikkö

Perhe: Naimisissa

Luottamustehtävät: Eduskunnan puhemies
29.05.2015-, kansanedustaja Varsinais-Suomen
vaalipiiri 2011-, ulkoasiainvaliokunta,
jäsen 2011- ja pj. 2015-, puolustusvaliokunta,
varajäsen 2015-, kansainvälisten asiain
foorumi, jäsen 2015-.

**Koulukiusaamista, yksinäisyyttä
ja kaksi raiskausta. Tämä on
helsinkiläisen Arja Sihvosen, 45,
tarina parantumisesta. Vielä
vuosienkin jälkeen toipuminen
on edelleen kesken.**

**Arja sairastui vakavaan
masennukseen**

Kuolema kävi lähellä

Ei itsemurhaan ole mitään erityistä syytä. Tulee vaan niin epätoivoinen ja paha olo, **Arja Sihvonen** kuvailee. Suomessa tehdään vuosittain noin 750–900 itsemurhaa. Itsemurhayrityksiä tehdään vähintään kaksikymmenkertainen määrä. Sihvonen ei enää edes itse tiedä, kuinka monta kertaa hän on yrittänyt itsemurhaa.

- Ties kuinka monesti minut on viety ambulanssilla päivystykseen. Siitä sitten aamulla kotiin kuin mitään ei olisi tapahtunut.

Vuonna 2002 hänelle tehtiin diagnoosi vakavasta masennuksesta, ja pian sen jälkeen hän joutui sairaalaan kolmeksi ja puoleksi kuukaudeksi. Vuonna 2006 Arja oli suljetulla osastolla vuoden. Hän suunnitteli itsemurhaa ensimmäisen kerran 15-vuotiaana, eikä

hän koskaan kertonut siitä läheisille. Salailusta tuli tapa, joka tuntui helpottavan.

- Minut raiskattiin ensimmäisen kerran 19-vuotiaana. Läheiset eivät tiedä siitä vielä. Ajattelin, että tapahtuma menee itseltään pois, jos en vaan puhu siitä.

"En tee kenellekään pahaa"

Diagnoosin jälkeen Arjan terveys meni entistä pahemmaksi.

- Otin yhteyttä seurakunnan pappiin ja kysyin, että mitähän siellä Raamatussa sanottiinkaan itsemurhasta.

Pian tämän jälkeen Arja ei pystynyt nukkumaan. Hän meni Hesperiaan siinä toivossa, että voisi edes yhden yön nukkua. Sitten

kun Arjan piti päästä sieltä pois, kaksi hoitajaa tuli kertomaan, että hänet viedään Lapinlahden sairaalaan, joko omasta tahdosta taikka väkisin.

- Olin niin vihainen, enkä suostunut ottamaan hoitoa vastaan.

Arjan läheiset eivät ymmärrä itsemurhayrityksiä vieläkään. Kerran Arjan sisko soitti sairaalaan itsemurhayrityksen jälkeen ja huusi.

- Se tuntui pahalta. Kukaan ei ymmärrä, etten tee kenellekään muulle mitään pahaa.

Vuonna 2011 Arja jäi työkyvyttömyyseläkkeelle sosionomin työstä. Ennen eläkettä Arja palasi monta kertaa töihin sairastelujaksojen välillä – epäonnistuneesti.

- Aina olisi ikään kuin pitänyt jatkaa töitä siitä samasta lähtöpisteestä. Ihan kuin mitään ei olisi tapahtunutkaan.

Arja raiskattiin toisen kerran kaksi vuotta sitten.

Paljon käsiteltäviä asioita

Vuosi sitten Arja aloitti Mielenterveysseuran itsemurhayrityksien tekijöille suunnatussa keskusteluavussa.

- Ensimmäistä kertaa minulle kerrottiin siellä, kuinka ihminen menee tiedostamattomaan tilaan ennen itsemurhayritystä.

Käynneillä Arja tajusi, että hänen elämänsä on tapahtunut paljon sellaisia asioita, mitä ei ole koskaan käsitelty. Viimeisillä tapaamisilla Arjan vanhemmat ja sisko tulivat mukaan. Arjan toiveen mukaisesti vanhemmille selitettiin itsemurhayritykseen johtaneesta

psykkisestä kivusta.

- Toivon, että se auttoi heitä tajuamaan, etten oikeasti voi asialle mitään.

Arja kertoi myös siskolleen, ettei huutaminen auta.

Hevosista helpotusta

Haluaako Arja sitten oikeasti kuolla?

- Tämä on ikuisuuskyseminen. Haluan kuolla silloin, kun on vaan niin hirvittävän paha olo. Hoidon tarkoitus onkin, että avuksi löytyisi joku muu keino kuin kuolema, hän sanoo.

Kaikkea on kuulemma kokeiltu. Ajatuksenhallintaa, lukemista, television katsomista, kirjoittamista, liikuntaa. Mikään ei ole auttanut. Kohtaukset tulevat usein öisin tai iltai-

KUUNTELUAPUA ITSEMURHAYRITYKSEN JÄLKEEN

SUOMEN Mielenterveysseuran SOS-kriisikeskus tarjoaa Sveitsissä kehitettyyn menetelmään perustuvaa tukea itsemurhaa yrittäneille. Asiakas tapaa projektin työntekijän yhteensä viisi kertaa, jonka aikana laaditaan turvakortti ja videoidaan asiakkaan kertoma tarina. Tarkoituksena on kertoa oikeita keinoja, joilla itsemurhayrityksiä voisi välttää.

- Yleensä ihmiset eivät oikeasti halua kuolla. Itsemurhayrityksen tarkoituksena on vain lopettaa äärimmäinen psykkinen kipu, projektipäällikkö **Marena Kukkonen** kertoo.

Normaaliin psykiatriseen hoitoon verraten näissä tapaamisissa ei puhuta asiakkaan diagnooseista. Ainoastaan tarinalla on merkitystä.

- Asiakas itse on asiantuntija. Hän on se, joka keksii keinot parantumiselle. Meidän tehtävänä on auttaa ja kuunnella, projektikriisityöntekijä **Harri Sihvola** toteaa.

Viiden käyntikerran jälkeen asiakas jää kahden vuoden seurantaan.

- Lähetämme tasaisin väliajoin viestiä ja kysyimme kuulumisia, Kukkonen kertoo.

Useimmat asiakkaat ovat sanoneet, että vaikka he olisivat olleet hoidossa vuosia, kukaan ei ole koskaan aiemmin kuunnellut heidän tarinaansa.

Mielenterveysseurassa toivotaan, että projektin toimintamalli jäisi käyttöön kriisikeskusiin ja julkiseen terveydenhuoltoon. Kukkonen ja Sihvola painottavat, että mikään itsemurhayritys ei ole yhdentekevä.

- Pelkkä ajatuskin teosta riittää.

Lisätietoa: mielenterveysseura.fi

Vanhempien erottua riidat lapsen huoltamisesta voivat kärjistyä tilanteeksi, jossa lapselta riistetään oikeus toiseen vanhempaansa.

Kun lapsi ei saa tavata toista vanhempaansa

Vieraannuttajavanhemman tavoitteena on lapsen ja etävänhemman suhteen heikkeneminen ja lopulta katkeaminen

Vieraannuttamisessa on kyse menettelystä, jossa lapsen kanssa asuva

lapsen huoltaja pyrkii vanhempien erottua eri tavoin estämään lapsen tapaamiset toisaalla asuvan vanhemman kanssa. Vieraannuttaja voi myös yleisesti yrittää vähentää lapsen ja etävänhemman yhteydenpitoa. Vieraannuttajavanhemman tavoitteena on lapsen ja etävänhemman suhteen heikkeneminen ja lopulta katkeaminen siten, että lapsi ei enää kaipaa toisen vanhempansa seuraa. Tällöin lapsi saattaa jopa kääntyä vastustamaan toista vanhempaansa syistä, jotka eivät ole tosiasiallisissa suhteissa etävänhemman tekoihin tai ominaisuuksiin.

Vaikka eronneet vanhemmat olisivatkin päässeet sovintoon lapsen ja etävänhemman tapaamisesta, sen jälkeenkin voi nousta esille ensin niin sanotun huoltokiusaamisen piirteitä. Se tarkoittaa esimerkiksi toisen vanhemman aiheuttamaa arvostelua lapselle tai vanhemmuuden mitätöintiä lapsen silmissä. Vieraannuttaminen on huoltokiusaamisen äärimmäinen muoto. Vieraannuttamistekojen taustalla on monia syitä, joskus pelkkä halu kostaa tai loukata entistä puolisoa. Usein vieraannuttamisesta kuitenkin kärsii eniten lapsi, joka kokee tilanteen hämmentävänä tai jopa tuskallisenä.

»

TAPAAMISSOPIMUSRIIDAT KUORMITTAVAT TUOMIOISTUIMIA

VIERAANNUTTAMISELLA on monia ilmenemismuotoja. Kyse voi olla lapsen lähivanhemman tekemistä tapaamissopimuksen tulkinnoista siten, että tapaamiset vähenevät. Vieraannuttaja voi tahallisesti estää toisen vanhemman tiedonsaannin lapsen asioista tai yksinkertaisesti jättää vastaamatta etävanhemman yhteydenottoihin. Vieraannuttaja voi provosoida ja aiheuttomasti arvostella etävanhempaa lähettäen näin viestiä lapselle, ettei etävanhemman tapaaminen ole tärkeää. Joskus vieraannuttaja voi jopa muuttaa toiselle paikkakunnalle vain siitä syystä, että lapsen ja etävanhemman tapaaminen olisi hankalaa.

Vieraannuttamisen tunnistaminen voi silti olla haasteellista jopa lastensuojelualan ammattilaiselle, koska monesti vieraannuttamispyrkimykset nähdään virheellisesti pelkästään lasten vanhempien välisenä riitelynä.

Nykyinen laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on vuodelta 1983. Lain mukaan tapaamisoikeus vanhempaan on nimenomaan lapsen oikeus, jota laki pyrkii turvaamaan. Vieraannuttamisesta laissa ei kuitenkaan säädetä.

Korkein oikeus (KKO) on sen sijaan ratkaisukäytännössään ottanut kantaa vieraannuttamiseen. Esimerkiksi ratkaisussa 2005:138 KKO korostaa myös vanhemman oikeutta olla yhteydessä lapseen. Ratkaisussa 2004:76 KKO to-

teea, että on yleisesti tiedossa, kuinka lapsi saattaa helposti myönteillä sen vanhemman käsityksiä, jonka luona hän asuu, etenkin jos yhteydenpito toiseen vanhempaan on ollut vähäistä tai tapahtunut epäsuotuisissa olosuhteissa. Toista vanhempaa koskevien kielteisten käsitysten myötäily saattaa myös vahvistua sitä enemmän, mitä kauemmin tilanne jatkuu ja mitä huommat vanhempien välit ovat.

KKO:n kannanotot sisältävät viestin siitä, että vieraannuttaminen on todellinen, vaikea yhteiskunnallinen ongelma.

Vanhempien erottua lapsen huoltamisesta ja tapaamisesta voi sopia ensisijaisesti vapaamuotoisesti tai vaikka lastenvalvojan avustuksella. Silti erilaiset lapsen huoltamiseen liittyvät riidat kuormittavat jatkuvasti maamme tuomioistuimia. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos (Optula) julkaisi vuonna 2008 tutkimuksen huoltoriidoista. Optulan keräämä tutkimusaineisto osoitti muun muassa, että suuri osa käräjäoikeuteen tulleista huoltoriidoista oli erilaisia muutoksenhakuja jo olemassa olevaan, tuomioistuimen ulkopuolella tehtyyn tapaamissopimukseen.

Tästä voi päätellä, että pelkkä sopimuksen tekeminen lapsen tapaamisesta ei vielä tarkoita, että asia olisi kunnossa tai että tapaamiset toteutuisivat asianmukaisesti.

VIERAANNUTTAMINEN RANGAISTAVAA MONISSA MAISSA

LAPSEN vieraannuttaminen vanhemmastaan on lailla säädetty rangaistavaksi useissa maissa. Toisaalliset seuraukset menettelystä voivat vaihdella erilaisista sovittelumalleista sakkorangauksiin.

Brasiliassa vieraannuttaminen on ollut rangaistavaa vuodesta 2010. Saksassa puolestaan tapaamisoikeuden estämisestä voidaan vanhemmalle määrätä useiden tu-

hansien eurojen uhkasakko. Myös Yhdysvalloissa monet osavaltiot sekä Hollanti ja Argentiina ovat pyrkineet estämään vieraannuttamisen lainsäädännöllä.

Suomen hallitus aikoo tehdä tulevalla kaudella uudistuksia lapsen huolto- ja tapaamisoikeuslainsäädäntöön. Hallitusohjelmassa luvataan turvata erotilanteissa lapsen etu ja oikeus sekä isään että äitiin.

Vieraannuttajalla laaja keinovalikoima

Jatkoa edelliseltä aukeamalta

» Itä-Suomessa asuva **Mikko** (nimi muutettu) tietää, kuinka lähivanhemmalla on käytettävissään laaja keinovalikoima, kun tavoitteena on vahingoittaa lapsen ja etävanhemman välistä suhdetta. Mikon avoliitto päättyi viisi vuotta sitten. Eron jälkeen Mikon poika jäi äitinsä luokse asumaan, ja Mikko sai sen jälkeen pitkään tavata poikaansa vain satunnaisesti.

Monien vaiheiden jälkeen Mikko kuitenkin pääsi ex-puolison kanssa sovintoon säännöllisistä tapaamisista. Sopimus syntyi lopulta ilman käräjäoikeutta, vaikka vanhempien välit olivatkin eron jälkeen kireät. Mikko kuvitelti sopimuksen selkeyttävän tapaamisen pelisääntöjä. Pian esille nousi silti vaikeuksia, ensin tilanteissa kun Mikko saapui hakemaan poikaansa ex-puolison luota.

- Ex-puolisoni oli monesti tapaamisten alkamishetkelle järjestänyt pojallamme jotain erityisen mieluista tekemistä, kuten ruuanlaittoa äidin kanssa. Tiedän, että poikani pitää kokkaamisesta, ja siksi tapaamisten alkaminen yleensä viivästy. Pojan äiti myös yleensä kysyi pojaltamme, haluaako tämä varmasti lähteä tapaamiselle. Tästä huolimatta poikani yleensä lähti aina mielellään mukaan, Mikko kertoo.

Etävanhemman tapaamisia halutaan kontrolloida

Tapaamisten aikana Mikon ex-puoliso soittaa usein pojan kännykkään, ja haluaa tietää tapahtumista. Mikko ei aluksi pitänyt soittoa tavanomaisesta poikkeavana. Ex-puoliso kuitenkin alkoi soittaa pojalle lukuisia kertoja päivässä, myös myöhään illalla, pojan ollessa jo nukkumassa.

- Vaikutti siltä, ettei ex-puoliso halua antaa minun viettää yhteistä aikaa poikani kanssa. Exälläni on tarve olla jatkuvasti perillä siitä, mitä tapaamisten aikana tapahtuu ja siten tavallaan kontrolloida tapaamisia.

Viime talvena Mikko kävi usein poikansa kanssa pulkkamaässä ja hiihtämässä. Kun pojan äiti ei eräällä kerralla ollut heti saanut yhteyttä, hän uhkasi Mikolle pojan palauttamisen yhteydessä, että tapaamiset onnistuvat jatkossa vain sillä edellytyksellä, että poika on aina tavoitettavissa puhelimitse.

- Yritin selittää ex-puolisolle, ettei puhelimeen vastaaminen välttämättä onnistu joka hetkellä, eli kannattaa yleensä soittaa hetken kuluttua uudelleen, Mikko sanoo.

Hän itse ei voi soittaa pojalleen koskaan, sillä tämän puhelin on päällä vain isän kanssa vietettyjen tapaamisten aikana äidin yhteydenottoja varten.

Äiti esti isänpäivalahjan antamisen

Lapsen hakemisen ja palauttamisen yhteydessä Mikon ex-puoliso puhuu lapselle Mikosta aina etunimellä, eikä isäksi. Viime vuonna Mikko sai kuulla, että häneltä jäi saamatta pojan päiväkodissa askartelevaa isänpäivälahja, koska pojan äiti oli kieltänyt poikaa antamasta sitä Mikolle.

- Kun olin hakemassa poikaani tapaamiselle päiväkodista, päiväkodin työntekijä kysyi, haluan-ko saada poikani tekemän lahjan jo etukäteen, mutta sanoin, että odotan isänpäivää. Lahja jäi saamatta. Sain myöhemmin kuulla yhteiseltä tuttavaltamme, että lahja oli luovutettu ex-puolisoni vaatimuksesta hänen uudelle kumppanilleen.

Pojan kuulumisista tiedottaminen on hankalaa, koska ex-puoliso ei kerro Mikolle pojan elämään kuuluvista asioista, joista Mikon olisi hyvä tietää. Ex-puoliso ei yleensä vastaa Mikon puheluihin, vaan lähettää silloin tällöin lyhyitä tekstiviestejä.

- Nyt keväällä sain viime hetkellä tietää erään tapaamisen peruuntumisesta, koska pojalla oli samaan aikaan jääkiekkopeli. Hän oli minun tietämättäni aloittanut jääkiekkoharrastuksen, mikä on tietysti hyvä asia. Tapa-

minen olisi kuitenkin pelin vuoksi pitänyt siirtää toiseen ajankohtaan.

Peruuntuvia tapaamisia ei korvata

Lapsen äiti on tänä vuonna ilmoittanut tekstiviestillä tapaamisten peruuntumisista myös siitä syystä, että poika on äitinsä mukaan ollut tuolloin sairaana. Korvaavat tapaamiset eivät ole onnistuneet ja sairastumisten todenperäisyydestä Mikolla ei ole muuta varmuutta kuin lapsen äidin ilmoitus asiasta. Mikko pitää selvänä, ettei ex-puoliso pidä suotavana sitä, että hän tapaa poikaansa tai että hän ylipäätään on poikaan yhteydessä tapaamisten ulkopuolella.

Mikko ei ole toistaiseksi halunnut huomauttaa vieraannuttamiseen viittaavista pyrkimyksistä ex-puolisolle, koska pelkää sen vaikeuttavan tapaamisia jatkossa. Vaikka Mikko kokee ex-puolison toiminnan raskaana, hän sanoo silti säilyttäneensä suhteen poikaansa. Mikon ex-puoliso elää uuden miesystävänsä ja tämän lasten kanssa.

- Vaikka poikani asuukin uusperheessä, hän on usein sanonut minulle, että ”sinähän se olet minun oikea isä”, Mikko sanoo selvästi liikuttuneena.

TEKSTI ILKKA JANHUNEN
KUVAT MATTI MATIKAINEN
JA LEHTIKUVA

EEROLA: VIERAANNUTTAMINEN ESTETTÄVÄ LAKIMUUTOKSELLE

PERUSSUOMALAISTEN kansanedustaja **Juho Eerola** nosti vieraannuttamisongelman kansalaiskeskusteluun jo edellisellä vaalikaudella. Eerola tuntee asian omakohtaisesti. Hänellä on takanaan pitkä elämänvaihe, jolloin hän ei eri syistä saanut tilaisuutta tavata tyttärtään. Eerolan tilanne kääntyi lopulta myönteiseksi. Hän onnistui säilyttämään suhteen lapseen, ja isä ja tytär ovat nykyisin yhteydessä ja tapaavat säännöllisesti.

Vuonna 2012 Eerola esitti vieraannuttamisen kieltävän säännöksen lisäämistä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta säättävään lakiin. Aloitteen mukaan vieraannuttamisen käsite tulisi myös määritellä, koska kyse on suuremmasta ja täysin eri asiasta kuin pelkästään entisten puolisoitten välisestä riitelystä. Eerolan mukaan asian merkitys tiedetään ja aloite on saanut kannatusta kaikissa eduskuntapuolueissa.

- Käsitellyajat tuomioistuimessa ovat usein pitkiä ja prosessin aikana lapsi varttuu nopeasti. Kuitenkin, jos vieraannuttamisen sisältö olisi selkeästi määritelty ja vieraannuttaminen olisi yksiselitteisesti kiellettyä, asiaan kiinnitettäisiin huomiota jo etukäteen. Lailla olisi näin ennalta estävä vaikutus, Eerola sanoo.

Ex-miniät kiusaavat isovanhempia

Eerola tietää, että lapsi jää vanhempien eron jälkeen yleensä äidin luokse asumaan tai tuomioistuinin helposti määrää lapsen äidille. Vieraannuttaminen onkin erityisesti myös isä koskeva ongelma.

- Suomessa tuhansia lapsia joutuu vuosittain eroon toisesta vanhemmastaan, yleensä isästään. Kyse on siten myös tasa-arvo-ongelmasta. Miehillä jää yleensä pelkkä ”mopen osa” verrattuna äitiin, vaikka erotilanteet muuten ovat aina tapauskohtaisia ja vanhempien elämäntilanteet erilaisia.

- Itse teen kaikkeni, että tämä tärkeä uudistus saataisiin nyt eteenpäin, kansanedustaja Juho Eerola lupaa.

Pohjois-Suomen sovittelutoimiston toimistosih-teeri/sovitteluohjaaja Sari Nissi lähettää kiitokset kaikille vapaaehtoisille sovittelijoille upeasta työstä ja osallistumisesta.

Tuomioistuinten taakka kevenee

Moni riita ratkeaa sovittelulla

Yhä useampi rikos- ja riita-asia hoidetaan nykyisin käräjäoikeuden sijaan sovittelutoimiston kautta.

Suomessa rikos- ja riita-asioiden sovittelu on yhteiskunnallinen palvelu, jossa vapaaehtois- sovittelijat toimivat välittäjinä tapahtuneen rikoksen tai riidan osapuolten välillä ja auttavat heitä neuvotteluissa. Sovittelupalveluita tuottavat kunnat, järjestöt ja eri yhdistykset. Maassamme toimii tällä hetkellä 34 sovittelutoimistoa tai toimipistettä.

Sovittelutoimistoissa työskentelee ammatihenkilöstöä ja koulutettuja vapaaehtois- sovittelijoita. Sovittelun tavoitteena on puhua tapahtuneesta rikoksesta tai riidasta, osapuolten tapahtumiin liittyvistä kokemuksista ja tunteista sekä sopia toimenpiteistä vahinkojen hyvittämiseksi tai sovintoon pääsemiseksi molempia osapuolia tyydyttävällä tavalla. Sovittelu on todettu hyödylliseksi etupäässä silloin, kun rikos on suhteellisen lievä ja rikoksentekijä on nuori tai soviteltava asia koskee koulumaailmaa.

Sovittelussa käsitellään tyypillisesti omaisuusrikoksia, vahingontekoa, ilkivaltaa, pahoinpitelyjä, laittomia uhkauksia sekä kunnianloukkauksia. Sovittelutoiminnan riita-asiat ovat toisinaan hyvinkin haastavia, sillä

niihin saattaa liittyä jopa vuosikymmeniä vanhoja erimielisyyksiä. Sovittelutoiminta perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja se on asiakkaille maksuton palvelu.

Sovitteluneuvottelu ja sopimuksen teko

Pohjois-Suomen sovittelutoimiston toimistosih-teeri/sovitteluohjaaja **Sari Nissi** kertoo, että heidän asiakkaitaan ovat kaiken ikäiset ihmiset vauvasta vaariin.

- Silloin kun asia koskee lapsia, alaikäisen henkilön on annettava suostumuksensa sovitteluun henkilökohtaisesti, vaikka sovitteluun osallistuminen edellyttääkin, että myös hänen huoltajansa tai muut lailliset edustajansa suostuvat siihen. Alaikäisen ollessa kyseessä huoltajan tai laillisen edustajan tulee olla lisäksi aina läsnä myös itse sovittelutapaamisissa.

Nissi sanoo, että Oulussa toimii tällä hetkellä 60 sovittelijaa ja koko Pohjois-Suomen sovittelutoimiston alueella noin 150 vapaaehtoista sovittelijaa.

- Meille noin 85 % sovittelualoitteista tulee

poliisilta ja loput syyttäjältä tai muilta tahoilta. Aloitteista noin 60-70 % päättyy sovintoon ja loput palautuvat takaisin aloitteiden tekijöille. Silloin kun sovitteluneuvottelu päättyy hyvin ja kaikki osapuolet pääsevät sovintoon asiassa, laaditaan kaikkien osapuolten välillä salassa pidettävä kirjallinen sopimus, mikä lähetetään tiedoksi myös oikeusviranomaiselle.

- Sovittelussa kartoitetaan osapuolten selvitysten pohjalta aiheutuneet vahingot ja pyritään pääsemään yksimielisyyteen korvausten määrästä ja korvaustavasta. Sovittelussa ei kuitenkaan ratkaista asian rikosoikeudellista puolta, mutta sovittelu voi vaikuttaa mahdolliseen rangaistusseuraukseen siten, että rangaistusta lievennetään tai rikosoikeudellisista toimenpiteistä luovutaan kokonaan. Jos kyseessä on virallisen syytteen alainen rikos, niin syyttäjä päättää vielä jälkikäteen,

hakeeko hän erillistä rangaistusta tekijälle, Nissi painottaa.

Pahoinpitelyt sovittelussa

Helsingin sovittelutoimistosta kerrotaan, että heille noin puolet sovitteluun tulevista rikoksista on pahoinpitelyjä.

- Sovittelussa voidaan käsitellä rikoksia, joiden arvioidaan soveltuvan soviteltaviksi, kun otetaan huomioon rikoksen laatu ja tekotapa, rikoksesta epäillyn ja uhrin keskinäinen suh-

Lapissa sovittelu on haasteellista jo pelkien välimatkojen vuoksi. Pienen paikkakunnan omat sovittelijat ovat yleensä jäävejä, jolloin sovittelijat saapuvat pöydän ääreen usein pitkienkin välimatkojen päästä.

de sekä muut rikokseen liittyvät seikat kokonaisuutena. Soviteltavaksi ei saa ottaa alaikäiseen kohdistunutta rikosta, jos uhrilla rikoksen laadun tai ikänsä vuoksi on erityinen suojan tarve. Jos rikosta ei voida sovittaa, myöskään siitä aiheutuneen vahingon korvaamista koskevaa asiaa ei saa ottaa soviteltavaksi, toimistosta painotetaan.

Helsingin sovittelutoimistosta huomaetaan lisäksi, että rikosasia soveltuu soviteltavaksi vain silloin, kun siinä on uhri (asianomistaja) ja vähintään yksi rikoksesta epäilty. Sovittelussa ei siis voida käsitellä esimerkiksi huumausainerikoksia tai useimpia liikenne-

Sovittelualoitteista valtaosa koskee pahoinpitelyjä, jotka on yleensä tehty päihtyneenä.

Sovittelijat kohtaavat työssään yhä useammin moniongelmaisia asiakkaita.

rikoksia, koska niissä rikos ei ole kohdistunut johonkin tiettyyn henkilöön tai oikeushenkilöön. Tämän lisäksi lähisuhteessa tapahtuneen väkivaltarikoksen voi toimittaa sovitteluun vain poliisi tai syyttäjä.

Luottamusta ja anteeksipyyntöjä

Lapin sovittelutoimiston sovittelutoiminnan vastaava Sanna Toivainen kertoo, että heille tulevista sovittelualoitteista valtaosa koskee pahoinpitelyjä, jotka on yleensä tehty päihtyneenä.

RIKOSTEN JA RIITOJEN SOVITTELU

SOVITTELU perustuu rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annettuun lakiin. Rikosasioiden sovittelun tarkoituksena on tarjota rikoksen osapuolille mahdollisuus toistensa kohtaamiseen ja rikoksesta aiheutuneiden vahinkojen korvaamiseen. Kohtaamisen mahdollistavat koulutetut vapaaehtoiset sovittelijat, jotka toimivat sovittelutoimiston ammatillisen ohjauksen alaisina.

Sovittelussa uhri ja tekijä kohtaavat ja pääsevät käsittelemään rikosta ja siitä aiheutuneita seurauksia heille sopivalla tavalla. Sovittelussa ei ratkaista asian rikosoikeudellista puolta, mutta sovittelu voi vaikuttaa mahdolliseen rangaistusseuraukseen siten, että rangaistusta lievennetään tai rikosoikeudellisista toimenpiteistä luovutaan.

Aloitteen sovittelusta voi tehdä kumpi tahansa rikoksen osapuolista, alaikäisen vanhemmat, poliisi, syyttäjä, sosiaaliviranomainen tai muu viranomainen. Jos kyseessä on väkivaltaa sisältävä rikos, joka on kohdistunut rikoksesta epäillyn puolisoon, lapseen, vanhempaan tai muuhun heihin rinnastettavaan läheiseen, aloitteen voi tehdä vain poliisi tai syyttäjäviranomainen.

Sovittelu on mahdollista rikoksissa joissa on uhri ja tekijä. Teon pitää olla myönnetty. Sovittelutoimisto arvioi asian soveltuvuuden sovitteluun. Sovittelu on mahdollista myös alle 15-vuotiaiden tekemissä rikoksissa. Yleisemmin soviteltavia rikoksia ovat pahoinpitelyt, vahingonteat, varkaudet, näpistykset, ilkivalta.

(Lähde: www.sovittelu.fi)

- Näissä sovitteluneuvotteluissa asianomaisille on todella tärkeää vastapuolen kohtaaminen ja asiasta keskusteleminen. Sovittelun tavoitteenahan onkin, että asianomaiset saavat puhuttua asiat selviksi ja vastauksia omiin kysymyksiin.

Toivainen kertoo, että sovittelijat kohtaavat työssään yhä useammin moniongelmaisia asiakkaita, jotka ohjataan myös muiden palvelujen pariin.

- Alaikäisten kohdalla näkyy toisinaan myös se, että vanhemmilla ei välttämättä ole otetta lapseen tai heillä on "hällä väliä" -asenne lapsen asioita kohtaan. Nuorten ollessa kyseessä sovitteluneuvotteluissa paikalla saattaa olla yhtä aikaa jopa vajaa kaksikymmentä henkilöä tekijöineen, huoltajineen ja asianomistajineen.

Toivainen painottaa, että Lapissa sovittelutoiminnan haasteet ovat myös siinä mielessä erilaisia kuin muualla Suomessa, että Lapissa välimatkat ovat pitkiä ja yleiset kulkuneuvot kulkevat harvoin tai joskus eivät ollenkaan.

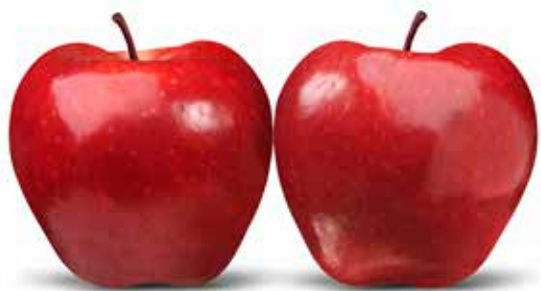
- Tällä paikkakunnalla ovat myös pieniä, joten joskus näiden paikkakuntien sovittelijat ovat jäävejä sovittelemaan, jolloin toiset sovittelijat saattavat tulla pitkienkin matkojen takaa sovitteluneuvotteluihin jopa -35 asteen pakkasella.

TEKSTI MINNA KORVA-PERÄMÄKI
KUVAT LEHTIKUVA JA
MINNA-KORVA PERÄMÄKI

Elämäntapamuutos pudotti
Tytin painoa

Laihduin vahingossa

Tytti Kuusio, 30, huomasi vasta vaateliikkeen
pukukopissa tiputtaneensa 20 kiloa. Vaikka
niistä on tullut lähes puolet takaisin, elä-
mäntapojen muutos on vaikuttanut positiivi-
sesti hyvinvointiin – ja itsetuntoon.

Vuosi 2010.

Tytti söi ulkona useita kertoja viikossa.
Pääsääntöisesti roskaruokaa, kuten ham-
purilaisia. Urheilusta ei ollut tietoaakaan.

Se alkoi viisi vuotta sitten valoku-
vasta. **Tytti Kuusio** näki kuvassa
lihavan naisen.

- Ensin selittelin, että valoku-
va vääristää. Mutta vaaka todisti,
että olin lihonut 25 kiloa.

Eikä kuulemma ollut mikään ihme. Huono-
jen ruokailutottumuksien lisäksi liikunta ra-
joittui siihen, että kotiovelta käveltiin autolle.

Mutta vaikka Tytti tajusi ylipainonsa, ei hän
jaksanut tehdä asialle mitään. Sen hetkinen
vaikea elämäntilanne vei kaikki voimat.

Evoluutio vaikeuttaa painonhallintaa

Ravitsemusterapeutti **Anette Palssan**
vinkki laihduttamiseen on yksinkertainen:
älä aloita mitään, mikä kestää vain hetken.
Seuraavaksi Palssa luettelee kaikki klassiset
neuvot: syö säännöllisesti ja riittävästi protei-

iinia, sekä joka ruoalla kasviksia, marjoja tai
hedelmiä.

Palssa sanoo, että suurin haaste ei ole pai-
non pudottamisessa, vaan tavoitepainon säi-
lyttämisessä. Tämä ei yleensä johdu ihmisen
omasta itsestään, vaan evoluutiosta.

- Lihavuus on ollut kansan ongelma vas-
ta sata vuotta. Sitä ennen ihminen kamppai-
li sen takia, koska ei ollut ruokaa. Sen takia
aivot pyrkivät kaikin keinoin palauttamaan
painoa takaisin laihduttamisen jälkeen.

Ravitsemusterapeutti sanoo ymmärtävän-
sä painon kanssa kamppailevia koko ajan pa-
remmin, mitä enemmän tiedetään kehon ja
aivojen toiminnasta.

- Kun rasvakudos vähenee lai-
tuessa, leptiinihormoni vähe-
nee myös. Se taas viestittää
aivoille, että nyt asialle pi-
tää tehdä jotain, eli äkkiä
rasvaa takaisin.

Laihduttamistarinat innostivat

Tajutessaan ylipainonsa Tytti
muuttui sosiaalisesta ja iloisesta ih-
misestä seinäruusuksi. Juhliin hän kyllä osal-
listui, mutta enimmäkseen istumalla mahdol-
lisimman kaukana väkijoukosta. Kilot eivät
niinkään vaikuttaneet muiden suhtautumi-

seen, vaan siihen, kuinka hän itse käyttäytyi.
Lihavuus esti häntä ottamasta ihmisiin kon-
taktia.

- Häpesin itseäni ja se vei itsetunnon koko-
naan.

Tytti ei juurikaan ostanut itselleen vaattei-
ta ja tietyt kaupat hän kiersi kaukaa. Valikoi-
masta ei löytynyt sopivia vaatteita.

Kerran tuntematon mies tokaisi kaveril-
leen, että "onpas iso nainen".

- Kuulin sen vahingossa. Se tuntui pahal-
ta. Olen naiseksi pitkä, joten voi olla,
että kommentti oli pituudestani,
eikä painosta. Enpä ole tuon
jälkeen käyttänyt korkoken-
kiä.

Ajoittain Tytti sai moti-
vaatiota laihduttamiseen,
mutta se ei kestänyt kovin
kauaa. Illalla hän lähti len-
kille, mutta seuraavana aa-
muna laihdutusaiheet olivat jo
unohtuneet.

- Toisten laihduttamistarinat innos-
tivat liikkumaan, mutta en jaksanut ylläpitää
yrittämistä.

"Toisten
laihduttamis-
tarinat innostivat
liikkumaan, mutta
en jaksanut
ylläpitää
yrittämistä."

Vuosi 2015.

Tytin hyvinvointi lähtee hyvästä itsetunnosta ja
terveellisistä elämäntavoista. Silloin tällöin hän
antaa itselleen luvan herkutteluun.

Hyötyliikuntaa ja kasviksia

» Tytin elämäntavat muuttuivat itsestään, kun hän lopulta erosi pitkäaikaisesta parisuhteesta. Enää ei käyty ulkona syömässä ja kun ennen lähikauppaankin ajettiin autolla, nyt matkat taittuivat kävelen ja julkisilla.

- Liikuin päivittäin, vaikka en varsinaisesti urheillut. Söin roskaruoan sijaan kotiruokaa. Annoskootkin pienenivät huomattavasti.

Parissa kuukaudessa Tytti laihtui 20 kiloa. Koon 46 sijaan koko 40 olikin sopiva.

- Katsoin peiliin, että hitto vie: olen laihtunut.

Laihtumishavainnon jälkeen Tytti seurasi tarkemmin syömistään. Kaikki herkut jäivät pois, ja jos lasten ruoassa oli paljon rasvaa, hän teki itselleen oman ruoan. Hän laihtui entisestään vielä viisi kiloa.

- Kun vein lapset syömään pika-ruokaravintoloihin, en syönyt itse mitään. Valitsin myös täysjyvätuotteita, enkä syönyt esimerkiksi majoneesia. Kasviksia söin paljon.

Joustava syöminen laihduttaa

Ravitsemusterapeutti Palssa nimeää kaksi kansan suosituinta dieettiä, mutta kumoa ne hyvinä painonpudottajina. Paleo, jossa ei syödä vilja- eikä maitotuotteita, on Palssan mielestä turhan mustavalkoinen.

- En usko, että lihavuutta ratkaistaan näin rajoittavalla dieetillä, eikä sille löydy tukea tutkimuksistaan. Ehkä joillekin se toimii, mutta koko kansan tuotteena Paleo on hankala.

Toiseksi suosituksi dieetiksi Palssa nimeää maidottoman ja gluteenittoman ruokavalion.

- Toki, jos maito tai gluteeni aiheuttaa oireita, on se järkevää jättää pois. Mutta välttämättä tällainen ruokavalio ei laihduta, sil-

lä korvaavissa tuotteissa voi olla runsaasti energiaa, Palssa sanoo.

Mikä laihdutuskeino sitten toimii?

- Julkisuuden henkilöt toteuttavat Jenkeissä uutta trendiä, jonka mukaan 80 prosenttia ruokavaliosta on terveellistä ja 20 prosenttia mitä vain, Palssa kertoo.

Ruokavalio toimii niin, että pääasiassa syödään terveellisesti mutta tarpeen mukaan herkutellaan.

- Tätä me ravitsemusterapeutit olemme yrittäneet toittottaa jo vuosia, koska ylläpitäminen on helpointa. Ei ehdotonta kieltäytymistä, vaan joustavaa syömistä.

Kehut tuntuvat hyvältä

Kahden viime vuoden aikana osa laihdutetuista kiloista on tullut Tytille takaisin.

- Noin kymmenen kiloa. Osittain johtuu siitä, että jouduimme luopumaan koirasta. Sen takia liikunta on vähentynyt huomattavasti.

Silti Tytti voi hyvin ja on taas oma itsensä.

- Olen normaalisti sellainen, että juttelen kaikkien kanssa ja tykkään olla äänessä. Olen saanut rohkeutta hyvästä olost.

Tytti on huomannut, että laihempana häneen on kiinnitetty enemmän huomiota kuin lihavana. Tuttujen käytös ei sen sijaan ole muuttunut, paitsi että uusi ulkomuoto on saanut kehuja.

- Vähän aikaa sitten miespuolinen ystäväni sanoi, että kylläpä olet kaunistunut. Se tuntui kyllä hyvältä.

Laihtumisen jälkeen Tytti on tykännyt vaatteiden ostamisesta.

- Nyt käyn niissäkin kaupoissa, jotka ennen kiersin kaukaa.

TEKSTI VERA MIETTINEN
KUVAT MATTI MATIKAINEN JA
TYTIN KOTIALBUMI

”Söin roskaruoan sijaan kotiruokaa. Annoskootkin pienenivät huomattavasti.”

VIITSELIÄISYYS SÄÄSTÄISI VALTION MENOJA

VASTA viime aikoina Suomessa on herätty lihavuuden merkittävään ongelmaan. Kansanedustaja Ritva ”Kike” Elomaa on valtion liikuntaneuvoston varapuheenjohtaja.

- Tiedetään, että pienillä muutoksilla säästettäisiin melkein kaksi miljardia euroa. Se vaatisi vain ihmisten omaa viitseliäisyyttä.

Elomaa tarkoittaa sitä, että tällä hetkellä pari miljardia menee ihmisten liikkumattomuudesta aiheutuviin hoitoihin. Ja että jos jokainen ottaisi itseään niskasta kiinni, rahat säästyisivät.

- Kolme-neljä kertaa liikuntaa viikossa riittäisi, eikä sen tarvitse olla kallista. Hankkii vain hyvät tossut. Myös omassa olohuoneessa voi jumpata.

Liikunnan tarkoituksena ei kuitenkaan ole tehdä kaikista langanlahjoja.

- Tiedän kyllä sellaisia, joilla on muutama ylimääräinen kilo, mutta heidän vointinsa on liikunnan ansiosta loistava. Puhumattakaan liikunnan muista eduista.

- Suomalaisilla on todella huonot selät. Pelkällä venytyksellä ja liikunnalla voisi välttää isoja leikkauksia.

Ruokavalion suhteen Elomalla on sama viesti kuin ravitsemusterapeutilla.

- Kohtuus kaikessa. Jos minun tekee mieli pizzaa tai grilliruokaa, syön sellaista, mutta teen niin vain silloin tällöin. Ehdoton kieltäytyminen on henkisesti raskasta, mutta pääsääntöisesti ruokailun pitää olla kunnossa.

Elomaa muistuttaa, että terveellisesti syöminen ei välttämättä tarvitse olla kallista.

- Juureksia, kuten punajuurta tai porkkanaa saa edullisesti. Ja marjoja saa metsistä.

Terveiden lisäksi liikunnasta ja ruokavaliosta saa paljon muuta-kin hyötyä.

- Hyvän itsetunnon! Se antaa loistavat ainekset kaikkeen.

KUVA BO STRANDEN

Virolainen Irja haluaisi
kaksoiskansalaisuuden:

Somalina tämä olisi helpompaa

Kansalaisuuden hakeminen ei ole yksinkertaista.

*Valtava paperiviidakko ja hulppea maksu pelästyttivät
virolaisen Irja Hanschmidtin.*

Minulle sanottiin TE-toimistossa, että jos olisin somali, tämä olisi helpompaa, **Irja Hanschmidt** ihmettelee. Tästä on kulunut nyt kymmenen vuotta. Sen ajan Irja on asunut Suomessa, Viron kansalaisena. Viime vuoden lopulla Irja oli aikeissa hakea kaksoiskansalaisuutta, mutta nähtyään paperiviidakon hän luopui ajatuksesta.

- Olisi pitänyt selvittää jokainen rajan ylitys viimeksi kuluneiden viiden vuoden ajalta. Se ei ole mitenkään mahdollista, koska käyn Ruotsin puolella pari kertaa viikossa. Virossa käyn myös hyvin usein.

Irja asuu Lapissa, Äkäsjoen suussa avopuolisonsa kanssa. Irja uskoo, että jos hän olisi naimisissa, kansalaisuuden hakeminen olisi helpompaa.

- Vaikka omassa lähipiirissä onkin menety naimisiin ensin ja erottu heti kansalaisuuden myöntämisen jälkeen, niin itse en aio tehdä niin.

Olisi hakenut kansanedustajaksi

Kaksoiskansalaisuus tuli mahdolliseksi Suomessa vuonna 2003. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilö saa pitää aiemman kansalaisuuden, vaikka Suomen kansalaisuus myönnettäisiin.

Irja olisi halunnut kaksoiskansalaisuuden muun muassa politiikan takia. Ilman kansalaisuutta ei voi hakea kansanedustajaehdokkaaksi. Hän on tällä hetkellä Kolarin Perussuomalaisen puheenjohtaja.

Byrokraattisen viidakon lisäksi Irja jätti hakemuksen lähettämättä taloudellisista syistä, sillä se maksaa verkossa tehtynä 350 euroa. Summaa ei saa takaisin, vaikka kansalaisuutta ei myönnettäisi. Hakeminen vaatii myös

100 euron suomen kielen tutkinnon suorittamisen.

- Olen ollut noin vuoden työtön, joten tuollainen rahasumma olisi aika kova pala hukattavaksi. Olen kuitenkin tehnyt töitä muuten koko ajan täällä asuessani. Tuntuu, että jos edustaisin jotain muuta maata, saisin kansalaisuuden helpommin ja sosiaaliviraston kustantamana, hän sanoo.

Avoliitto vaikuttaa hakemisen edellytyksiin

Maahanmuuttoviraston kansalaisuusyksikön ylitarkastaja **Eero Paanajärvi** kertoo, että avoliitto vaikuttaa kansalaisuuden hakemisessa ainoastaan siihen, kuinka kauan Suomessa on pitänyt asua.

- Jos on avoliitossa Suomen kansalaisen kanssa, niin viiden vuoden sijaan täällä on pitänyt asua neljä vuotta yhtäjaksoisesti. Matkaselvitykset ja tarvittavat muut selvitykset vaaditaan kaikilta hakijoilta, huolimatta suomalaisesta avio- tai avopuolisosta.

Paanajärvi sanoo myös, että jos rajanylityksiä on paljon, selvitykseksi riittää esimerkiksi kopiot hakijan passin niistä sivuista, joissa on matkojen leimat. Ruotsin rajan ylittämisestä ei tule merkintää.

- On myös tapauskohtaisesti hyväksytty, että hakemisen yhteydessä mainitaan pelkästään niin, että rajan ylityksiä on ollut paljon ja selvitetään vain matkojen kohde, kestot ja niiden tarkoitus. On ymmärrettävää, että kaikkia sellaisia matkoja ei voi muistaa, jos niistä ei ole esimerkiksi jäänyt merkintää passiin.

TEKSTI VERA MIETTINEN
KUVAT SINIKKA JYLHÄ JA LEHTIKUVA

"Tuntuu, että
jos edustaisin
jotain muuta
maata, saisin
kansalaisuuden
helpommin ja
sosiaaliviraston
kustantamana."

KANSALAISUUDEN HAKEMISEN EDELLYTYKSET

- Henkilöllisyyden luotettava selvittäminen ja täysi-ikäisyys.
- Riittävän pitkä asuminen Suomessa.
- Nuhteettomuus, joka tarkoittaa, että hakija ei ole syyllistynyt rikoksiin, eikä määrätty lähestymiskieltoon.
- Maksuvelvollisuudet on suoritettuna.
- Toimeentulo on selvitetty.
- Riittävä kielitaito.

(Lähde: migri.fi)

BYROKRATIAA VOISI YKSINKERTAISTAA

PERUSSUOMALAISTEN kansanedustaja Olli Immosen mielestä Suomen kansalaisuus ei saisi olla itsestäänselvyys, sen pitäisi pikemminkin olla palkinto onnistuneesta kotoutumisesta.

- Mielestäni kansalaisuutta voisi hakea vasta, kun on asunut Suomessa 8-10 vuotta, hän sanoo.

Immosen mielestä hakemiseen liittyvää turhaa byrokratiaa voisi kuitenkin helposti yksinkertaistaa.

- Kansalaisuustestillä voisi selvittää tärkeimmät seikat. Ovatko esimerkiksi kielitaito ja yhteiskunnallinen osaaminen riittävällä tasolla. Tärkeää on myös, että henkilö pystyy vastaamaan itsestään taloudellisesti sekä sitoutumaan asumiseen maassa maan tavalla.

Maahanmuuttopolitiikan suhteen Immonen kannattaa nykyistä tiukempaa linjausta.

- Nyt se on turhan liberaali. Esimerkiksi perheen yhdistämistä ja turvapaikanhakumenettelyä olisi syytä järkeistää vastamaan kansallista etuamme. Toivottavasti hallitus ryhtyy nyt toimeen.

Immonen on kuullut, että tietyn ryhmän edustajat saavat kansalaisuuden helpommin kuin muut.

- En kuitenkaan ole varma, pitääkö tämä paikkaansa. Jos näin on, niin se ei sovi ainakaan minun käsitykseeni ihmisten välisestä tasa-arvosta. Asiaa on syytä selvittää täällä vaalikaudella.

PAKOLAINEN SAA KANSALAISUUDEN HELPOMMIN

JOS Suomeen tuleva on muuttanut tänne työn tai parisuhteen takia, hänen on täytynyt asua täällä yhtäjaksoisesti viisi vuotta tai yhteensä seitsemän vuotta 15 ikävuoden täyttämisen jälkeen ennen kun kansalaisuutta voidaan myöntää.

Pakolainen on eri asemassa, sillä heidän kohdallaan riittää neljä vuotta yhtäjaksoista asumista tai yhteensä kuusi vuotta 15 ikävuoden täyttämisen jälkeen.

Kummassakin tapauksessa viimeiset kaksi vuotta on täytynyt asua Suomessa yhtäjaksoisesti.

Jan-Erik ja Ritva Kurhela kysyvät, halutaanko Suomessa tukea lasten ulkoistamista kodeistaan vai perheiden koossapysymistä ja hyvinvointia. – Taistellemme, että saamme kaksoispoikamme takaisin kotiin.

Kurhelan perhehelvetti jatkuu

Kurhelan 10-vuotiaat kaksosveljekset ovat yhä huostassa. 16-vuotiaan esikoistytön kotiutus alkoi vuodenvaihteessa.

Oulun veronmaksajat ovat maksaneet pitkän pennin Kurhelan perheen hajottamisesta. Lasten huostaanotot ovat nostaneet kustannukset kymmenkertaisiksi verrattuna lastensuojelun avopalveluihin.

Huostaanotoista iso lasku

Perussuomalainen-lehti uutisoi helmikuussa 2014 oululaisesta Kurhelan perheestä, jonka kymmenestä lapsesta kolme oli otettu huostaan ja loput asuivat kotona. Perheenisä oli julkaissut netissä videon kaksospoikiensa noutamisesta.

Nyt 10-vuotiaat kaksosveljekset ovat yhä huostassa, sijoitettuna sijaisperheeseen. 16-vuotiaan esikoistytön kotiutus taas alkoi vuodenvaihteessa. Netissä käydään yhä keskustelua huostaanottojen heppoisista syistä: ”Valuuko Suomessa rahaa kankkulan kaivoon

auttamisen nimissä?”

Tukiperheen äidin valitus johti huostaanottoon

Palataan alkuun, vuoteen 2009. Tuolloin si-vullinen ilmoitti sosiaalipäivystykseen kolmen 4–5-vuotiaan nassikan leikkivän hiekkakasalla tien vieressä. Pojat eivät olleet lyhyellä tutkimusreissullaan vaarassa, mutta Kurheloista tehtiin lastensuojeluasiakkaita. Sitä ennen suurperhe oli elänyt vuosikaudet tavallista lapsiperhearkea.

Vuosina 2009–2013 perhe otti vastaan lastensuojelun tarjoamia avohuollon tukitoimia: perhetyötä, taloudellista tukea ja tukiperhepalvelua, joka oli tukitoimista tyyrein. Perhetyö lopetettiin alkuvuonna 2013, koska perhe oli päässyt muuttamaan viihtyisään kotiin hengitystieoireita aiheuttaneesta hometalosta, kuopus oli kasvanut ohi vaippaiän ja arki oli helpompaa.

Toiveikas ajanjakso katkesi samana kesänä, sillä tukiperheen äiti raportoi kaksospoikien puhuneen hänelle isän väkivaltaisuudesta. Lastensuojelu- >>

Kurhelan 10 lapsesta on otettu huostaan 10-vuotiaat kaksospojat. Loput asuvat kotona. Katraan pienimmätkin ovat lastensuojelun asiakkaita, vaikkei heistä ole ollut huolta. Sisaruksilla on kova ikävä kaksosia.

Sijaisperhe voi tienata yhdestä lapsesta 2 500 euroa kuukaudessa

» ilmoitus johti poikien kiireelliseen sijoitukseen. Isä ja juristi estivät poikien sijoituksen ilmoittajan omaan ammatilliseen perhekotiin.

Tytär haki kirkosta turvapaikkaa

Kaksoset ja murrosikään tullut esikoistytär otettiin huostaan siitä huolimatta, että tukiperheen äidin väkivaltaepäilystä tuli syyttämättäjäntämispäätös. Lapset sijoitettiin aluksi Oulun kaupungin lastensuojelulaitokseen Onnelaan.

Tyttären nelisen kuukauden mittainen laitoshoidon maksoi noin 35 000 euroa. Laitoksesta tytär siirrettiin kahteen eri sijaisperheeseen, mikä tuli maksamaan arviolta 20 000 euroa. Tyttö karkaili sijaisperheistä. Kun tytö löydettiin, hänet vietiin kaupungin omaan lastenkotiin Metsolaan, vuorokausihintaan 285 euroa.

Tyttären huostaanottoa alettiin purkaa sen jälkeen, kun kirkko tarjosi turvapaikan tytölle keväällä 2014. Hän asui pääasiassa kotonaan, mutta laitoksessa pidettiin huonetta tyhjillään puolen vuoden ajan. Tyhjän huoneen hinta on 50 000 euroa.

Sijaisperheelle 60 000 euroa vuodessa

Kaksospojat sijoitettiin Onnelaan yhdeksäsi kuukaudeksi. Sijoituksen karkea arvio on 155 000 euroa. Pojat potivat koti-ikävää ja karkailivat usein laitoksesta kotiin. Pojat siirret-

tiin sijaisperheeseen helmikuussa 2014. Karkailun takia sosiaalitoimi rajoitti ankarasti kaksosten ja vanhempien yhteydenpitoa, aluksi jopa salaten poikien olinpaikan.

Sijaisperhe voi tienata yhdestä lapsesta kuukaudessa 2 500 euroa, josta kolmannes on verotonta. Kaksi sijaislasta tuo siten 60 000 euron edestä leipää pöytään vuodessa. Tämän päälle tulee tukia ja etuja sijaisperheen virkistymiseen ja jaksamisen tukemiseksi.

Arvio pelkistä puolentoista vuoden sijaishuoltokorvauksista on 320 000 euroa. Lisäksi on palanut kymmeniä tuhansia euroja juristien palkkioihin, huostaanottojen valmisteluihin ja hallinto-oikeuskäsittelyihin, sosiaalityöntekijöiden palkkioihin, selvityksiin, lausuntoihin ja palavereihin, poliisin työtunteihin tämän noustaessa sijaishuollosta karanteineita lapsia, ostopalveluina tuotettuihin valvottuihin tapaamiin sekä valitusten ja kanteluiden käsittelyyn.

Kahdesta pojasta jopa miljoonalasku

Huostaanottojen aiheuttaman kriisin ja takuvien kokousten takia yrittäjä-isän ansionmenetys on ollut tuhansia euroja yli vuoden ajan, eikä perheen äiti ole voinut palata työelämään. Perheelle on myönnetty toimeentulotukea.

Viranomaistoiminta on häirinnyt lasten koulumenestystä. Tyttäreltä jäi huostassapidon aikana kahdeksas luokka suorittamatta. Yhden peruskouluvuoden hinta on noin 9 000 euroa.

Eikä tässä vielä kaikki. Oulun veronmaksaji-

en maksettavaksi on vuosien varrella niotostunut jos jonkinlaista reunaakulunkia: virkailijoiden matkalaskuja, päivärahoja, työnhajausta, kahvia ja pullaa sekä Polaris-mönkijöitä, jotka tukiperheyrittäjä on voinut vähentää verotuksessaan, ellei sitten onnistunut ostamaan niitä lastensuojelun piikkiin.

Jos Oulun lastensuojelu jatkaa kaksosten huostaanottoa, se saa maksaa vielä 500 000 euroa perhehoitopalkkioina vuoteen 2025 asti, jolloin pojat täyttävät 18 vuotta. Sijoitus-ruljanssin loppulasku olisi tässä tapauksessa miljoonaluokkaa, mihin nähden avohuollon tukitoimet tulisivat kymmenen kertaa halvemmaksi.

Lain mukaan huostaanoton purku tulee aloittaa viivytyksettä huostaanoton syiden poistuttua. Jos Oulun lastensuojelu palauttaisi pojat kotiin ja myöntäisi vanhemmille näiden useasti pyytämät tarvittavat tuet, eli tukihenkilöt ja harrastustuen lapsille, ne kustantaisivat 10 000 euroa vuodessa. Apua tarvittaisiin kahden vuoden ajan.

Sen päälle tosin tulee vielä terapialasku, sillä koko perheen on päästävä prosessoimaan sijaishuollon aiheuttamaa traumaa.

Laskelmat ovat suuntaa antavia. Tietojen keräyksessä auttoi Oulun Perussuomalaisen valtuustoryhmän puheenjohtaja **Juha Vuorio**. Lähteeltä kuultuja Metsolan ja Onnelan vuorokausihintoja ei voitu vahvistaa, sillä Oulun hyvinvointipalveluiden sosiaalisen hyvinvoinnin johtaja ei vastannut viesteihin.

TEKSTI MARIA SYVÄLÄ
KUVAT LAURI DAMMERT JA PS ARKISTO

Kirkko myönsi perheen esikoistytölle kirkkoturvan keväällä 2014, minkä jälkeen lastensuojelu aloitti tytön kotiuttamisen. Sosiaalityöntekijät tekivät kotikäyntejä perheen kotiin ja totesivat asioiden olevan kunnossa.

- Tässä kodissa on välittämistä, huolenpitoa, rakkautta ja rajoja, Kurheloiden perheystävä kertoo tukeessaan Jan-Erikin ja Ritvan rakasta taistelua.

ENNALTAEHKÄISEVÄ TUKI MAKSAA MURTO-OSAN SIOITUKSESTA

- Sosiaalityöntekijän työpanos 24 euroa tunti.
- Kotiapu 32 euroa tunti.
- Intensiivinen perhettyö 1000 euroa kuukaudessa.
- Tukihenkilö 420 e vuodessa + 600 e harrasterahaa.
- Tapaaminen sosiaalityöntekijän kanssa 88 euroa.
- Yksi verkostopalaveri n. 350 euroa.
- Lastensuojeluilmoitus ja tarpeen selvitys (20 h) 480 euroa.
- Sosiaalityöntekijän tapaamiset 2 300 euroa vuodessa.
- Sosiaalityöntekijän huostaanottopäätöksen valmistelu (32 h) 770 euroa.
- Kiireellinen sijoitus laitokseen kahdeksi kuukaudeksi 15 000 euroa.
- Vuosi sijaisperheessä 23 000 euroa.
- Vuosi ammatillisessa perhekodissa 59 000 euroa.
- Vuosi lastensuojelulaitoksessa 93 000 euroa.
- Valvottu tapaaminen sijaishuollon asiakasperheelle alkaen 85 euroa tunti.

(Lähde mm: LSKL, THL: "Miten lastensuojelun kustannukset muodostuvat")

LASTENSUOJELU TYÖLLISTÄÄ ENEMMÄN KUIN POLIISI

• Kodin ulkopuolelle on sijoitettuna 18 000 lasta tai nuorta. Sijoitetuista noin 10 500 on otettu huostaan. Heistä puolet on sijoitettu perheisiin. Vain 500 lasta on sijoitettuna sukulaisten tai läheisperheisiin.

• Oulussa perhehoitoon on sijoitettu 80 prosenttia huostaan otetuista lapsista, joten laitoshoidon kustannukset ovat huomattavasti maan keskiarvoa pienemmät.

• Vuosina 1997–2013 lastensuojelun kulut kasvoivat 420 miljoonasta eurosta 1,1 miljardiin. Tästä laitoshoidon meni valtaosa, noin 700 miljoonaa. Yritysten tuottamien lastensuojelun palvelujen osuus kolminkertaistui.

(Lähde: Helsingin Sanomat)

Tiukentunut talous koettelee yhä useampaa lapsiperhettä.

Ensimmäisenä menoja karsitaan ns. ylimääräisistä

kuluista kuten harrastuksista.

Onko lapsella enää varaa harrastaa?

Kesäloma tekee tuloaan. Lapsille pitäisi keksiä tekemistä, mutta monissa perheissä raha on tiukassa. Kun talous on heikko, ensimmäisenä säästetään omista ja lasten harrastuksista.

Harrastuksista keskustellaan myös Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) auttavissa puhelimissa sekä liiton nettipalveluissa. Nuoret kokevat, että harrastukset ovat heille merkittäviä hyvinvoinnin ylläpitämiseksi.

- Harrastuksista puhutaan esimerkiksi perheessä ilmenevien huolten tai kaverisuhdevaikeuksien kanssa tasapainoilevien nuorten kanssa. Yhteyttä ottavat nuoret ovat myös usein huolissaan siitä, että joutuvat mahdollisesti lopettamaan harrastuksensa vanhempien rahapulnan vuoksi, sanoo

MLL:n auttavien puhelimiin ja nettipalveluiden päällikkö **Tatjana Pajamäki**.

Lapset jäävät yksin

Mielekkään tekemisen puute vapaa-ajalla näkyy auttavissa puhelimissa myös toisella tavalla.

- Lasten ja nuorten puhelimeen tulvii ilta- ja viikospäivien yhteydenottoja ja pieniltä alakouluikäisiltä, jotka kokevat itsensä yksinäisiksi, hän sanoo.

Pajamäen mukaan koulujen kerhotoiminnan elvyttäminen tukisi kaikkia lapsia tässä kehitysvaiheessa ja tarjoaisi samanarvoiset mahdollisuudet erilaisille lapsille mielekkäisiin ja turvallisiin ilta- ja viikospäivien yksinolon sijasta.

TEKSTI HELI-MARIA WIIK
KUVAT LEHTIKUVA

Mitä maksaa?

- Jääkiekkokoulun (Espoon Kiekkoseura) hinta koko lukuvuodelta (kahdet treenit viikossa), syksystä 2014 maaliskuun 2015 loppuun on **230 euroa**.
- Ratsastustunnin keskihinta on noin **40 euroa**. Vuositasolla kustannuksia kertyy helposti **2 000 euroa**.
- Musiikkileikkikoulu. Opetusta kerran viikossa tunti (Vantaan musiikkiopisto). Vuosimaksu **230 euroa**.
- Tanssitunnit (Jyväskylän Tanssijhdistys ry), kolme viikkotreeniä vuodessa maksaa noin **800 euroa**.
- Uimakoulu (Oulun kaupunki), 10 harjoituskertaa yhteensä **40 euroa**.
- Kuvataidekoulun neljän kerran lyhytkurssi (Helsingin taiteilijaseura) 3-4-vuotiaille **85 euroa**. Hinta sisältää materiaalit.
- Partiota voi harrastaa maksettuaan jäsenmaksun. Pääkaupunkiseudun Partiolaisten jäsenmaksu vuodelle 2015 on **61,50 euroa**.

Vinkkejä pienelle budjetille

- Käy läpi seurakunnan kerho- ja kurssitoiminta. Lisätietoja saa esimerkiksi seurakunnan nettisivuilta ja nuorisotyöntekijöiltä.
- Kaupunkien nettisivuilta löytyy halvempia tai ilmaisia kulttuuri- ja liikuntaharrastuksia. Esimerkiksi Helsingin kaupungin nettisivuilla on kattava opas liikunta- ja kulttuuritoiminnasta. Samojen sivujen kautta löytyvät myös loma-aikojen harrastusleirit ja -kurssit.
- Hae täydentävää toimeentulotukea oman kunnan sosiaalitoimistosta. Se on harkinnanvarainen tuen muoto, joka kattaa myös lasten harrastusmenoja.

Harrastukset maksavat liikaa

Lasten harrastukset tekevät ison loven yksinhuoltajan budjettiin. Kysyimme kolmelta vanhemmalta, mitä heidän perheessään harrastetaan.

1. Mitä perheessänne harrastetaan?
2. Paljonko harrastuksiin kuluu rahaa kuukaudessa?
3. Teetkö vapaaehtoistyötä lapsesi harrastusseurassa? Jos, niin mitä ja miten?
4. Kuinka ison loven harrastusmaksut tekevät kuukausibudjettiin?
5. Vinkkejä, joilla olet saanut kuluja pienemmiksi?

Terhi, kahden tyttären (15- ja 17-vuotiaat) yksinhuoltaja, Tampere

1. Nuorempi tyttäreni harrastaa jalkapalloa ja fotsalia kotipaikka-kuntamme seurassa. Kolmannelta liikunta-aktiviteetista, ratsastuksesta on tullut satunnaisharrastus sen kalleuden vuoksi. Vanhempi tyttäreni harrastaa kuntosalia, ohjattuja liikuntatunteja ja zumbaa.
2. Yhteensä **230 €/kk** (kuluissa on mukana nuoremmen tyttäreni jalkapallo-harrastuksen kisamatkat ja kesän ratsastusleiri).
3. En tee.
4. Tiukalle menee budjetti. Varusteita kuluu ja niitäkin pitää uusia harva se kuukausi.
5. En saa enää mistään tingittyä. Ratsastusta on vähennetty pariin kertaan kuussa, koska se on niin kallista.

Johan, kolmen lapsen yksinhuoltaja (13-vuotias tytär, 7- ja 11-vuotiaat pojat), Järvenpää

1. Poikani käyvät Parkour-tunneilla. Tyttäreni harrastaa ohjattua ryhmäliikuntaa. Lisäksi harrastamme hiihtoa ja käymme usein uimassa koko porukan voimin.
2. Noin **300 euroa**. En osaa arvioida tarkkaa summaa, sillä kausimaksujen päälle tulee usein muuttuvia kuluja ja ylimääräisiä varustehankintoja. Lisäksi lajit vaativat kattavan tapaturmavakuutuksen. Sen kuluja en ole laskenut tähän mukaan.
3. En tee, koska maksut kattavat kaikki harrastuskulut.
4. Kaikki vakituiset perheemme harrastukset maksetaan kertamaksulla kauden alussa. Sen kuukauden aikana kulut tuntuvat. Tosin tuo summa on niin suuri, että siihen on pakko varautua etukäteen säästämällä.
5. Hiihtovarusteet ja luistimet ostan käytettyinä - usein sporttidivariasta.

Inka, 9-vuotiaan tytön yksinhuoltaja, Helsinki

1. Tyttäreni pelaa kolme kertaa viikossa tennistä paikallisessa seurassa. Lisäksi hän harrastaa laulua seurakunnan kuorossa. Kesäisin käymme usein uimassa, sillä Uimastadionin kausikortti on huomattavasti halvempi kuin syksyn tai talven kausikortti sisähalliin.
2. Ainakin **160 euroa** kuussa.
- 3.-4. Olen joutunut tinkimään omista menoistani ja ruokakuluista. Tennismaksun olen jo useasti joutunut maksamaan pienemmissä erissä, sillä rahani eivät kuukausitasolla riitä puolivuositaiseen usean sadan euron maksuun kerralla. Lisäksi ennen joulua hain toimeentulotukea tytön luistimiin sosiaalitoimistosta.
5. Säästöä on tullut ystävien hyväntahtoisuudesta. Olen saanut tuttavaperheeltä pieneksi jääneitä urheiluvaatteita. Lisäksi mummolan joulupukki toi viime jouluna sukset ja monet.

Taantuma kurjistaa lemmikkien elämää

Vanha viisaus sanoo, että yhteiskuntamme sivistyksen tilaa voi mitata sillä, miten kohtelemme ravintoketjumme heikoimpia jäseniä. Tänäkin vuonna moni lemmikki joutuu hylätyksi ja heitetään ulos luonnon armoille.

Talteen otettujen ja huostaan otettujen kissojen määrä on tällä hetkellä pienoissessa nousussa.

Porvoonseudun eläinsuojeluyhdistyksen (PSEY) ylläpitämään löytöeläintaloon Tolkkisissa tuodaan vuosittain 80-100 eksynyttä tai hylättyä kissaa.

- Eläinten joukossa on varmasti myös kesäkissoja ja vain vahingossa karkuun päässeitä lemmikkejä. Usein kissan heitteilejätön taustalla on myös kissan merkkailu tai pissaaminen sisällä väärin paikoihin. Hylkäyksen motiiveja on aika hankala lähteä arvailemaan. Talteen otettujen ja huostaan otettujen kissojen määrä on tällä hetkellä pienoissessa nousussa, sanoo PSEY:n puheenjohtaja **Tiina Lammi**.

Kissa ei selviä luonnossa

Kissa ei kuulu Suomen luontoon, eikä sillä ole edellytyksiä selviytyä talven pakkasista. Mikäli kissa ei löydä suojaa ja ravintoa, se saattaa kokea hitaan ja kivuliaan nääntymiskuoletman.

- Korvat, häntä ja tassut ovat vaarassa palttua pakkasessa, nälkä heikentää ja ajaa kissan uhkarohkeisiin tilanteisiin, joissa se saattaa loukkaantua vakavastikin. Loiset tarttuvat kissaan saaliseläimistä ja toisaalta nestehukka uhkaa mikäli kissa ei löydä sopivaa ravintoa. Nälän, kylmän ja loisien heikentämä kissa ei kauaa pärjää omillaan.

Kotikissa on helppo saalis monille luonnon-varaisille pedoille kuten ilveksille, ketuille ja supikoirille, Lammi kertoo.

Miten auttaa koditonta kissaa?

Mikäli epäilee kohdanneensa heitteille jätetyn kissan, on PSEY:n sihteeri **Taija Lukinin** mukaan tärkeää ensin seurata kissan puuhia ja kuntoa.

- Jos kissa on huonokuntoisen oloinen, laihaa tai vaikuttaa sairaalta, on se todennäköisesti ihmisavun tarpeessa. Tällöin kissan voi yrittää ottaa kiinni esimerkiksi ruoalla houkuttelemalla ja toimittaa löytöeläintaloon tai kunnaneläinlääkärille. Mikäli kissa ei anna ottaa kiinni, voi sitä yrittää pyydystää kiinniottoon soveltuvalla loukulla. Loukkuja lainaavat kunnaneläinlääkärit ja paikalliset eläinsuojeluyhdistykset, hän opastaa.

Saako lemmikkikissan päästää ulos vapaaksi?

Kissan ulkoilu jakaa mielipiteitä eritoten taajama-alueilla. Lukinin mukaan kissaa voi ulkoiluttaa valvotusti valjaissa tai ulkotarhassa, mutta vapaana kissaa ei tulisi pitää - tärkeimpänä syynä tähän on kissan oma turvallisuus.

- Vapaana kulkevia kissoja uhkaavat taudit, kissojen keskinäiset kahakoinnit, pedot ja liikenne. Myös ihmisten ilkivalta, kuten levitetty myrkyt tai pahoinpitelyt saattavat koitua kissojen kohtaloksi, Lukin sanoo.

Lammi opastaa myös kissanomistajaa huomioimaan naapurit.

- Usein kuulee kissanomistajan sanovan, että meidän kissa ei viihdy sisällä. Kissatolalla olemme huomanneet, että kujen kolliit sopeutuvat melko nopeasti kissanhiekkalaatikolla käymiseen ja lintujakin voi ihailla ikkunasta. Tuntuu hullulta, että vielä nykyäänä ihmiset eivät ymmärrä monien kissan "ongelmien" aiheutuvan siitä, ettei sitä ole steriloitu tai kastroidu, hän tarkentaa.

Kaupunkien järjestyssäännöt yleensä kielvät lemmikkien vapaana pitämisen.

- Jos naapurin kissa häiritsee, sen omistajalle voi kertoa, millaista harmia se aiheuttaa. Kyseessä voi olla jopa vahingonkorvaukseen oikeuttava tuho. Tarvittaessa asiasta voi vedota tai tehdä ilmoituksen oman kunnan valvontaosastolle tai SEY:n eläinsuojeluneuvojalle. Kissaakaan ei saa tappaa, vaikka se tulisi omalle pihalle tuhoja tekemään, vaan asia on selvittettävä muulla tavalla, Lammi painottaa.

TEKSTI HELI-MARIA WIIK
KUVAT MATTI MATIKAINEN JA PS ARKISTO

- Jos kissa on huonokuntoisen oloinen, laihaa tai vaikuttaa sairaalta, on se todennäköisesti ihmisavun tarpeessa, Tarja Lukin opastaa.

Kuvateksti Udam que veliandam adi dis quunt. Ucillabo. Feri que parume nimus. Ut quas experspit et liquibe riassit la cores reniendis volectu reritas iuntibusa dolorestis dem.

Yleinen auttamisvelvollisuus pätee myös eläimiin

Taloustilanteen vuoksi on turha toivoa, että eläinsuojelutyö tai sen valvonta saisivat lisää määrärahaa. Kansanedustaja Ritva Elomaa perää kansalaisilta rohkeutta ja aktiivisuutta puuttua eläinten huonoon kohteluun.

TEHOKKAAN valvonnan järjestäminen kuluja lisäämättä on haasteellista. Selkeä ja auttava keino olisi kannustaa ja rohkaista kansalaisia ilmoittamaan aktiivisemmin eläinten huonosta kohtelusta. Myös uusia eläinten omistajia tulisi arvioida tarkemmin. Esimerkiksi kasvattajat voisivat kiinnittää tarkempaa huomiota, minkälaisiin oloihin pentunsa myyvät, perussuomalaisen kansanedustaja **Ritva "Kike" Elomaa** opastaa.

Vaikka taantuma kurjistaa-kin suomalaisten eläinten oloja, Suomessa suhtaudutaan Elomaan mukaan melko hyvin eläinten hyvinvointiin.

- Osallistuin vastikään ulkoasiainministeriön seminaariin "EU-ruuan juurille - Onko toivoa pa-

remmasta elämästä eläimille?" ja peräsin asiantuntijoilta tiukempia toimia eläinten pahoinpitelyihin. Heidän mielestään rangaistusasteikko antaisi mahdollisuuden kovempiin tuomioihin, mutta niin ei käytännössä tapahdu, Elomaa harmittelee.

Elomaan mukaan yksi kotimaamme suurimmista epäkohdista on eläintenpitokiellon löyhyyttä ja se, että sen valvontaan ei riitä henkilökuntaa.

- Jos Suomessa saa eläintenpitokiellon, on kyseinen henkilö voinut ottaa uuden eläimen jo seuraavalla viikolla! Kiellon rikkomisesta seuraa korkeintaan sakkorangaistus, jos uutta kaltoin kohtelua ei voida osoittaa, Elomaa ihmettelee.

Haluatko auttaa?

- PSEY:ltä uusiin koteihin luovutetut kissat ovat rokotettuja ja madotettuja sekä mikrosirulla tunnistemerkittyjä. Kissojen luovutushinnat ovat **85-140 €**. PSEY:n kissojen luovutushinnat koostuvat eläinlääkärin kuluista.

- Tolkisten kissatalolta kissat luovutetaan vain sisäkissoiksi. Ulkoilla saa, mutta vain valvotusti valjaissa tai ulkotarhassa. Tällä pyritään estämään kissan karkaaminen ja joutuminen uudelleen kiertolaiseksi. Moleminpuolisista turvallisuussyistä

kissoja ei myöskään luovuteta perheisiin, joissa on alle kouluikäisiä lapsia, sillä löytökissat ovat saattaneet kokea kovaakin entisessä elämässään ja voivat käyttäytyä arvaamattomasti stressaantuessaan tai heille vieraissa tilanteissa.

Lisätietoja: psey@psey.net

Toimitus toivottaa

Hyvää kesää!

Tilaa Perussuomalainen Naiset -lehteä jaettavaksi kesän tilaisuuksiin:
lehtitilaukset@perussuomalaiset.fi